

2004-03-30

Redovisning 2 (slutredovisning)

VÄRLDSLITTERATUREN I SKOLAN

- ett uppdrag från Statens Kulturråd till Barnängens världsbibliotek (Dnr 804/02-224)

Den 12 juni 2002 beslöt Kulturrådet att ge Barnängens världsbibliotek i uppdrag att göra en inventering av skolornas behov av, önskemål om och tillgång till världslitteraturen.

Den 31.12.2003 lämnade vi en första redovisning, som i huvudsak beskrev världsbibliotekets arbete med världslitteraturen genom kontaktarbete, nätverksbygge, seminariearrangemang, litteraturhäfteproduktion, studiebesök osv samt förberedelser för den egentliga inventeringen enligt uppdraget. Här följer redovisning 2, som också är slutrapport från projektet.

1. Inledning.
 - 1.2 Undersökningens syfte
 - 1.3 Världslitteratur - Definition av begreppet
2. Uppläggning av undersökningen
 - 2.1 Avgränsning
 - 2.2 Frågeställningar
 - 2.3 Metod
3. Styrdokument - läroplan, kursplan
4. Världslitteraturen inom svenskämnet
 - 4.1 Elevernas intresse för världslitteraturen
5. Skolbiblioteket och tillgång till världslitteraturen
6. Tillgång till redskap för att finna och använda världslitteraturen
7. Hur kan Världslitteraturen få mer utrymme?
8. Sammanfattning
Bilagor

1. Inledning

1.2 Undersökningens syfte

Syftet med denna undersökning av världslitteraturens ställning i gymnasieskolan har varit att undersöka vilken substans det finns i talet om skolornas internationalisering och hur världslitteraturen används i undervisningen. Vidare att kartlägga brister i tillgången på skönlitteratur och referensmaterial, att försöka identifiera vilka behov som finns och vilken information som saknas och konkretisera vilka önskemål svensklärare och skolbibliotekarier har. Sammanfattningsvis ett försök att få till stånd en bättre dialog kring världslitteraturens betydelse.

1.3 Världslitteratur - definition och resonemang kring begreppet

Begreppet världslitteratur är kontroversiellt. Längre har världslitteraturen varit synonym med den västerländska kanon, efterhand kompletterad med verk av nobelpristagare från andra kontinenter tillsammans med enstaka andra böcker som fått världsspridning.

På senare tid har en helt annan beskrivning av världslitteraturen slagit igenom i debatten, nämligen att världslitteraturen är liktydig med den skönlitteratur som skrivs och ges ut utanför den västerländska kultursfären, och därför mindre känd hos oss (ett belysande exempel är att när en grupp engelska litteraturkännare gjorde en lista på världens 100 bästa engelskspråkiga böcker fanns inte en enda afrikansk bok med. Afrikanerna kring Zimbabwe Book Fair svarade då med att göra en egen lista, "Afrikas 100 bästa böcker"). I denna undersökning och i världsbibliotekets övriga verksamhet ansluter vi oss självklart till den senare definitionen. När vi använder begreppet världslitteraturen, menar vi skönlitteraturen från Afrika, Asien, Latinamerika och Mellanöstern.

2. Uppläggning av undersökningen

2.1 Avgränsning

Undersökningen begränsas till världslitteraturens ställning i Gymnasieskolan.

I gymnasievärlden har vi fokuserat på svenskämnet och skolbiblioteket. Inom engelska och B-språk, som t.ex. spanska och franska kan också tas upp litteratur från Afrika och Latinamerika, men i undersökningen har vi inte gått in närmare på detta. Vi undersöker alltså endast tillgången till den översatta världslitteraturen.

2.2 Frågeställningar

I undersökningens första del tittar vi på styrdokument för för svenskämnet och vilken plats världslitteraturen har i teori och praktik (avsnitt 3-4)

- Hur ser läroplaner och kursplaner ut för svenskämnet avseende utrymme för världslitteraturen?
- Vilket faktiskt och vilket möjligt utrymme kan världslitteraturen ha inom svenskämnet?
- Vilka ämnesöverskridande temakurser är lämpade för användning av världslitteraturen?

Undersökningens andra del behandlar tillgänglighet (avsnitt 5-6)

- Vad finns tillgängligt i skolbiblioteket av världslitteraturen?
- Vilka referensmedia finns tillgängliga i skolbiblioteket?
- Vilka hjälpmedel och redskap finns tillgängliga för lärare?

Undersökningens sista del tar upp synpunkter och idéer kring utveckling av världslitteraturkunskapen i gymnasieskolan (avsnitt 7-8)

- Finns önskemål/behovet av hjälpmedel, redskap
- Finns önskemål/behovet av inspiration och vidareutbildning i ämnet.
- Hur kan man arbeta med databasen macondo
- Respons på skriften Heta böcker från varma länder

2.2 Metod

- Studier av styrdokument: läroplan, kursplan mm.
- Studier av bibliotekskataloger och läromedel
- Intervjuer med svensklärare och skolbibliotekarier
- Produktion av tipskatalog
- Presentation av tipskatalogen på litteratureseminarium för gymnasielärare i svenska och gymnasiebibliotekarier.

- Enkät till seminariedeltagare en tid efter seminariet.
- Enkät till svensklärare och gymnasiebibliotekarier

Enkäten. Vi utformade en ganska enkel enkät med fem huvudfrågor i två versioner, en till svensklärare och en till skolbibliotekarier. Vi skickade formuläret till deltagarna i Sidans båda seminarier "De varma ländernas litteratur" och Myndigheten för skolutvecklings seminarium "Med andra ord" och kompletterade med ett antal skolbibliotek och gymnasieskolor i tre län, Kalmar, Västerbotten och Västmanland. Vi skickade ut cirka 500 enkäter, ungefär 430 nådde fram och vi fick in 86 svar, varav knappt hälften digitalt. (37 svar kom från skolbibliotekarier och 49 från svensklärare). Det betyder en svarsfrekvens på nästan exakt 20 %.

3. Styrdokument - läroplan, kursplan, kursmål

“Den senaste läroplanen (Lpf 94) för gymnasieskolan och de övriga frivilliga skolformerna (komvux, gymnasiesärskolan och särsvux) trädde i kraft den 1 juli 1994. I skollagen anges skolans grundläggande uppdrag om de övergripande målen för skolans verksamhet. Läroplanen anger skolans värdegrund och grundläggande riktlinjer och mål. De styrdokument som anger kraven i utbildningen är program mål, kursplaner och betygskriterier.”

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven :

...

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer och stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till kunskap och glädje

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska, nordiska och internationella verk och att tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer från olika tider

i dialog med andra uttrycker tankar, känslor och åsikter och reflekterar över existentiella och etiska frågor och fördjupar sin förståelse för människor med andra levnadsförhållanden och från andra kulturer

....

Kärnämnet svenska är uppdelat i två kurser, Svenska A och Svenska B. Språk och litteratur utgör det väsentliga innehållet i båda kurserna, men tyngdpunkterna är olika. Det finns inom ämnet ytterligare tre **karaktärsämneskurser**: Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation, **Litteratur och litteraturvetenskap** samt Litterär gestaltning. Dessa kurser förutsätter kunskaper motsvarande Svenska A och kurserna kan antingen läsas efter Svenska B eller parallellt med Svenska B. Även elever som studerar svenska som andraspråk kan läsa karaktärsämneskurserna.

Kursen Svenska A bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller på motsvarande förkunskaper och skall öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift, att vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka. Läsning för lust och glädje, för självkänedom och för att finna det allmänmänskliga och allmängiltiga under olika tider ingår i kursen

Svenska B Läsning, skrivande och förberett talande kombineras med samlande av material, planering och utformning av egna texter av olika typer. Källkritik och sovrning av information ingår i kursen.

Målen för både Svenska A och Svenska B är att eleven ska kunna jämföra och se samband mellan litterära texter från olika tider och kulturer samt mellan texter med anknytning till vald studieinriktning. Eleven ska ha tillägnat sig och ha kunskap om centrala svenska, nordiska och internationella verk och ha stiftat bekantskap med författarskap från olika tider och epoker

Kursen *Litteratur och litteraturvetenskap* ger eleverna möjligheter dels att fördjupa sig i skönlitteraturens former och funktioner, dels att stifta bekantskap med grunderna i litteraturvetenskaplig metod. Fördjupningarna kan gälla t.ex. epoker, utomeuropeisk litteratur, genrer, litterära riktningar och enskilda författarskap. Olika litteraturvetenskapliga perspektiv används vid studiet av texterna. I samband med detta studeras litteraturkritik och enklare litteraturteoretiska texter från olika tider. Litteraturläsningen och textanalysen bidrar till fördjupad insikt i hur litteraturen förhåller sig till samhället sett i historiskt perspektiv och till kulturella och estetiska strömningar. Värderingsfrågor ingår i kursen; begrepp som den litterära kanon, kvalitetslitteratur och populärlitteratur diskuteras. Litteratur och litteraturvetenskap är gemensam kurs inom **kulturinriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet**.

4. Världslitteraturen inom svenskämnet

I enkäten ställde vi frågan lite olika till svenskläraren och bibliotekarien. I ena fallet utrymmet i undervisningen, i det andra efterfrågan genom biblioteket.

Till svensklärarna var frågan tredelad enligt följande:

1a. Vilket utrymme har världslitteraturen i din undervisning?

- inget (7)
- ytligt inom kursen... (24)
- fördjupning inom kursen... (17)

Bland kommentarerna från dem som redovisar ytlig användning kan man notera att Svenska B är mest frekvent, summa nio markeringar. Dessutom enstaka i Svenska A och C, engelska A och B samt Historia B. Någon nämner världslitteraturen som aptitretare och att man försöker se till hela världen när man läser litteraturhistoria. En del teman som "Blå planeten" i åk 3 nämns men lakoniskt konstateras *vi läser mest böcker av svenska författare*.

Vad beträffar fördjupningen redovisas Svenska A och Svenska B med vardera fem markeringar, dessutom enstaka i engelska C. I övrigt nämns temaarbeten kring barnlitteratur, sagor, litterära vägar och World Literature och kurserna Litteratur och litteraturvetenskap och ulandskunskap. En lärare försöker fördjupa i klasser där eleverna är litteraturintresserade.

1b Har du använt världslitteraturen inom ämnesöverskridande kurser? (När vi gjorde enkäten var vi inte klara över att begreppet *ämnesöverskridande kurser* inte används i skolan idag. Det som avses och som lärarna svarar på, är *temakurser och projekt* av olika slag)

- Nej (29)
- Ja, på följande sätt... (15)

Bland den tredjedel av lärarna som svarat ja finns en hel del intressanta kommentarer: Svenska, historia, religion, engelska och so är exempel på ämnen där världslitteraturen används. Projektarbeten om Zimbabwe, Afrika allmänt, Latinamerika och Religionskonflikter i världen nämns, där eleverna får välja en skönlitterär bok som fördjupning. I ett Afrikatema hade man två författarbesök plus att man skrev ett fiktivt brev

till en tänkt volontär inför avresan, och en annan lärare berättar att hon använt Afrikanska dilemmasagor i teckenspråkskurser för återberättande. Hon högläser också på dyslexikurser för att väcka nyfikenhet och vidga vyerna.

1c Skulle du vilja ge världslitteraturen större utrymme i undervisningen?

- Nej (2)
- Ja (39)

Här är enigheten total. Och problembeskrivningar och motiv ganska samstämmiga. Exempel: *Öka förståelsen för andra kulturer (3). För att internationalisering är en av hörnpelarna i kursplanen. Genom litteratur får man "kött på benen". För att stärka invandraeleverna och intressera de andra. För att få eleverna att bearbeta fördomar. Vi är en skola med 70 nationaliteter, känns viktigt att uppmärksamma elevernas hemländers litteratur.*

Många anger tidsbrist som det stora problemet, att det inte går att ge världslitteraturen större plats eftersom svenskämnet är så komprimerat. Läsmotstånd är ett annat problem, liksom brist på kunskap hos lärarna. Här framskyntar också behovet av enkla, korta texter för att kunna nå fram till eleverna.

Skolbibliotekarierna fick följande tvådelade fråga

1a. Vilken efterfrågan har världslitteraturen för undervisningen?

- ingen (10)
- liten, för kursen... (22)
- stor, fördjupning i... (5)

Bibliotekarierna bekräftar den ganska dystra bilden. Enstaka intresserade lärare frågar efter material, framförallt för Svenska A, B och C. Men även till samhällskunskap, historia och teman typ globalt samhälle, internationalisering och fattig och rik, ibland kopplat till filmer. Någon nämner en ny kurs - Litteratur utan gränser som ska starta 2005. Men i övrigt redovisar man svagt intresse, ingen efterfrågan *om det inte gäller nobelpristagare*. Man tycker att lärarna måste bli mer intresserade, och tycker man får dålig respons på hemmaplan efter att ha varit på seminarium. Världslitteraturen märks knappt i biblioteket, och en del har svårt att hitta lämpligt material för gymnasieelever.

1b. Har man efterfrågat världslitteraturen för ämnesöverskridande kurser?

- nej (25)
- ja (12)

Här är bilden densamma, ännu färre redovisar någon slags efterfrågan. Men en del intressanta exempel bland kommentarerna: tema Brasilien med fack- och skönlitteratur, kulturhistoria, andra kulturer, inför resor till olika länder, ulandskunskap, internationalisering, FN-rollspel, likt och olik med rasism, främlingsfientlighet och svenskhet under en vecka, individuellt val Afrika osv. En lärare håller regelbundet fortbildningsseminarier om nyutkommen litteratur för lärare, där en stående punkt är "litteratur från varma länder". En annan lärare ordnar litteratursirkel för intresserad personal med inslag av världslitteratur. Tidskriften Karavan har ett visst genomslag.

4.1 Elevernas intresse för världslitteraturen

Vi bad svensklärarna och skolbibliotekarierna att kommentera intresset från elevernas sida. Lärarna är genomgående mer optimistiska än bibliotekarierna. Här är några av svaren: *Intresset finns men det behöver väckas. Det är lärarens uppgift att inspirera. Ovanan och tidsbristen är de viktigaste hindren. När man har elever från hela världen, finns också intresset. Överlag är eleverna ointresserade av böcker som inte filmats! Bokens handling/budskap är avgörande, inte varifrån boken kommer.*

*Den anglosachsiska världen dominerar totalt, men får vi mer kunskap ökar nog efterfrågan
Lärare och bibliotekarier måste var mer aktiva, söka kunskap, information, inspiration.
Störst är nog intresset i åk 3, språk med internationell inriktning. Eftersom antalet elever med
utländsk bakgrund ökar, har också intresset för andra länder ökat.*

5. Skolbiblioteket och tillgång till världslitteraturen

Hur upplever svensklärare och bibliotekarier tillgången till litteratur från Afrika Asien och Latinamerika ?

Beträffande klassiker så anser få i vår enkät att tillgången är god. Knappt hälften av övriga svensklärare och skolbibliotekarier menar att tillgången är bristfällig. Den andra hälften anser den tillräcklig.

Många förtydligar att eftersom efterfrågan och intresset är lågt så finns det tillräckligt av klassiker. *“Behöver dock kompletteras om fler börjar arbeta med utländsk litteratur”*

Några svensklärare efterlyser klassuppsättningar till utlån, fler antologier och dikter/noveller/kortromaner i billiga nyutgåvor som görs mer lockande. *“Vi har få, i synnerhet sådana som lockar eleverna”*

Problemet med att böcker har blivit färskvara och bokbranschen makulerar osålda upplagor efter några år, vilket gör många äldre titlar omöjliga att köpa in uppmärksammas av några: *“Skolan är nämligen ny och äldre kalssiker från främst Asien och Afrika är inte helt lätta att få tag på för inköp”*

Tillgången till världslitteratur publicerad de senaste 10 åren upplevs förvånande nog som mer bristfällig än klassikerna, särskilt av bibliotekarierna (63%) *“Efterfrågan har inte varit så stor”*, *“Dålig ekonomi”*, *“Många prioriterar fantasy just nu”*

I kommentarerna framkommer att många bibliotek och även lärare medvetet försöker ändra på situationen. *“bristfällig, men vi förbättrar oss”*, *“jag tipsar bibliotekarien kontinuerligt”* *“få böcker, men jag har försökt ändra inköpsmönstret senaste året, efter SIDA-seminariet”*

5.1 Stickprovsundersökning

Ett medelstort gymnasiebibliotek har mellan 10.000 och 20.000 volymer

För att undersöka närmare hur mycket världslitteratur som finns tillgängligt för elever och lärare i gymnasiebiblioteken, gjorde vi en översiktlig stickprovsundersökning begränsad till afrikansk skönlitteratur. Frågorna vi utgick ifrån var:

Finns afrikanska klassiker i gymnasiebiblioteken?

Finns ny afrikansk skönlitteratur i gymnasiebiblioteken

Totalt undersöktes 36 slumpmässigt utvalda gymnasiebibliotek, som har sin katalog sökbar via Internet.

Vi gjorde ett urval av 10 afrikanska klassiker och listade utgivningen av översatt afrikansk litteratur år 2002 som var ett verkligt guldår med 15 romaner + 2 översättningar av mer biografisk karaktär. De tas med eftersom de ofta finns med på listor där eleverna får välja skönlitterärt verk från Afrika, Asien, Latinamerika att läsa.

Resultat av stickprovet och några reflektioner

Beträffande klassiker är det skralt med tillgången. Fyra av biblioteken hade ingen av de utvalda titlarna. Tre av titlarna fanns inte på något enda av de 36 skolbiblioteken.

Emecheta: En kvinna en mor var den som förekom mest (10 ex).

I genomsnitt fanns ca 10% av klassikerna på biblioteken d.v.s knappt en bok/skolbibliotek.

Av de 2002 års inköpta afrikanska skönlitterära titlar utgör 74% av tre titlar:

Wondmeneh: När bergen andas (39 ex) *Kourouma: Allah gör som han vill* (37 ex) *Coetzee: Ungdomsår* (20 ex) Övriga 12 titlar har till de 36 biblioteken köpts in mellan 1-6 ex

I genomsnitt fanns ca 24% av 2002-skönlitteraturen på biblioteken

Det är annars den självbiografiska *Ökenblomman återvänder* som köpts in flest av, oftast flera ex per skola (totalt 60 ex.) Av totalt 194 inköpta böcker utgör de 31%.

Genomsnittstalen säger egentligen ganska lite. Klassikerna, som översattes på 1960-70-80 talet går inte att köpa in. Men förutom de 4 titlarna nämnda ovan, är förekomsten även mycket låg för titlarna 2002. Det är också anmärkningsvärt att några gymnasiebibliotek inte köpt in någon afrikansk litteratur alls 2002, trots ett kvalitativt och motivmässigt mycket intressant urval. Exempel på skolbibliotek som köpt in de flesta av 2002-titlarna finns också, som Ekebyskolan i Uppsala. I det fallet antas att skolans internationella program höjt intresset.

Titel	*	Sth(26	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Summa
Achebe, Chinua Allt går sönder,		2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Armah, Ayi Kwei De ännu inte födda)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ba - Brev från Senegal		1M	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
Emecheta - En kvinna en mor		7	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	10
Laye: Svart barn		5	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	8
Mphahleles "Neråt Andra avenyn" 1965.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ngugi wa Thiong'o: Om icke vetekornet,		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P'Bitek, Okot : Lawinos sång		2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
Ousmane, Sembene: Guds träbitar		2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Soyinka, Wole Mannen dog		5	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	7
Afrikanska klassiker		24	0	0	3	1	2	0	0	2	2	1	35
Aidoo: Förändringar		2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	4
Craveirinha: Dikter		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Couto: Flamingons sista flykt		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Coetzee: Ungdomsår		13	1	0	0	0	0	1	1	0	1	3	20
Gordimer: Ett tillfälligt möte		4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Jooste: Som vatten på vilda platser		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Magona Mödrar emellan		2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Mda: Det rödas hjärta		2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	3
Schonstein Pinnock: Skyline		2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	4
Djebar: Ett fängelse så stort		4	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	6
Soueif: Kärlekens väv		1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	3
Isegawa: Despoternas maskerad		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Wondmeneh: När bergen andas		37	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	39
Kourouma: Allah gör som han vill		33	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	37
Zaoui: Kvinnoväktarna		2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Afrikansk skönlitteratur 2002		105	2	0	0	2	0	6	3	0	1	11	(130)
Shukri: Det nakna brödet Lz		3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
(Lz) Dirie: Ökenblomman återvänder		46	3	0	3	1	0	2	1	1	1	2	60
Summa afrikansk litteratur 2002		154	6	0	3	3	0	8	4	1	2	13	194

* Undersökta gymnasiebibliotek

Stockholms 26 gymnasiebibliotek- gemensam katalog

1 Frölunda Gymnasium, Göteborg

2 Hvitfeldska gymnasiet, Göteborg

3 Schillerska gymnasiet, Göteborg

4 Herrgårdsgymnasiet, Säffle

5 Thomasgymnasiet Strängnäs

6 St Eskils bibliotek, Eskilstuna

7 Bolandsskolan, Uppsala

8 Celsiusgymnasiet, Uppsala

9 Fyrisskolan, Uppsala

10 Ekebyskolan, Uppsala

6. Tillgång till redskap för att finna och använda världslitteraturen

Finns referensmedia i biblioteket? Hur är det med läromedel , hjälpmedel, mm för planering och undervisning i världslitteratur?

60% av Svensklärare i undersökningen är inte nöjda. De saknar t.ex:

Textantologier

Tillräckligt många texter från Afrika, Asien och Sydamerika

Texter på lätt svenska

Ungdomsböcker

Skönlitteratur på ett relativt enkelt språk

Allt! Brist på texter i svensk översättning, brist på referenslitteratur om tex afrikansk litteratur

Jag saknar klassuppsättningar.

Egen kunskap

Jag saknar tid att fördjupa mina egna kunskaper.

Saknar det mesta. Får göra egna läromedel

Läromedel, referensmedia, hjälpmedel

Läromedel, referensmaterial

En uppdaterad, intresserad bibliotekarie ger oss hela tiden ny tillgång. Men visst saknas hjälpmedel

Mer resurser, pengar till fler inköp

Saknar i stort sett allt

Jag saknar allt. Skolan saknar bibliotek.

Några nöjda svensklärare framhåller bibliotekets resurser:

Ja, nämligen ett utmärkt skolbibliotek och bra bibliotekarier.

Vårt bibliotek har gjort material och vi har Karavan

Inga klassuppsättningar men ett välutrustat bibliotek

Bredvidläsningsböcker, romaner, filmer

Tämligen gott om skönlitteratur

Något mindre del, 49% , av bibliotekarierna upplever tillgången till läromedel och refmaterial i biblioteket som bristfällig.De saknar:

Asien och Latinamerika, Afrika och mellanöstern finns

Finns Afrika, Asien. Behövs speciallistor över varma länders litteratur

Saknar referenslitteratur om asiatiska författare. För få böcker av kinesiska o vietnamesiska författare tex

Jag saknar en hel del tror jag. Dessutom verkar tyvärr inte kursen i svenska på gymnasiet direkt knuffa för världslitteratur

*Saknar listor över köpbara böcker och över klassiker
Saknar Litteraturhistoria o referensmedia*

Några nöjda bibliotekarieröster:

Finns bra antologier

Har tillgång till allt som finns på huvudbiblioteket. Kan också köpa in vid efterfrågan.

Det finns antologier som är relativt nytgivna, men då måste lärarna aktivera sig

Finns bra med romaner från världsdelarna och även referens och antologier

Finns flera referensböcker, tidskriften Karavan m m

Har köpt in de böcker som Bibliotekstjänst gett ut. Dessutom artiklar i tidningar och tidskr

Har om dessa länder+ databaser

Ja tillräckligt, nämligen handböcker, skönlitteratur och databaser på Internet.

Ja, tillräckligt, vi har ganska mycket av material om litteratur i Afrika, Asien och

Latinamerika. Dessutom ligger Macondo.nu som länk på skolans ”infosök” .

*Dessutom används Internet, filmer, Sida-material, författare/föreläsare och personliga
kontakter*

Internetresurser som referens har nämnts, och många gymnasieskolor har också lagt ut länkar till *Macondo-vägvisare till världslitteraturen* som är avgiftsfri och *Alex författar-lexikon* (avgiftsbelagd).

Nedan följer en lista över andra referensmedia som hänvisas till i enkätsvar och intervjuer.

Siffrorna inom parentes visar hur många av Stockholms 26 gymnasiebibliotek som har boken.

Brodow: Möt litteraturen jorden runt. - Gleerup, 2002 (2 + en klassuppsättning)

Det berättas i världen : utomeuropeisk novellkonst under 100 år . - Natur och Kultur, 1998 (5)

Dialog / Mellanöstern. - Natur och kultur, 1999 (7+ en klassuppsättning)

Johansson: latinamerikansk prosa från... - Bibliotekstjänst, 1990 (15)

Norström Ridaeus: 100 vägar till Afrika. - Nordiska Afrikainstitutet, 1995 (28)

Olsson, B. Litteraturens historia i världen. Norstedts, 1995. (11 + en klassuppsättning)

Ruth-Bäcker: Bakom maskerna. - Lindelöw, 2002 (8)

Siljeholm, Ulla: Befrielsens glädje, befrielsens sorg. - Wasa, 1997 (1)

Stagh: Modern arabisk prosa. - Bibliotekstjänst, 1996 (11)

Stenvång: Macondo 1. Latinamerikansk & karibisk litteratur på svenska.- Tranan, 2002 (28)

Hundra skrivande kvinnor D. 3, Från mellankrigstid till millennieskifte. Sthlm: Natur och kultur, 2002 (11)

Toll, C - Den arabiska litteraturen. - Atlantis, 2002 (7)

Tidskriften Karavan: Inget gymnasiebibliotek i Sverige finns med bland prenumeranterna på denna för kunskapen om världslitteraturen oumbärliga tidskrift. Redaktören tror dock att den i många fall går till en namngiven lärare/bibliotekarie. Inget gymnasiebibliotek i Stockholm har dock tidskriften registrerad i sin katalog.

7. Hur kan Världslitteraturen få mer utrymme?

Sammanfattningsvis handlar det här om kunskap, information, inspiration och framförallt **tid**. Det går som en röd tråd genom kommentarerna från såväl lärare som bibliotekarier att man saknar tydliga mål, att tiden för framförallt svenskämnet är så hoptryckt att det är svårt att få plats med världslitteraturen. Men det man lyfter fram är utbildningsbehovet, både seminarier typ Sidas om de varma ländernas litteratur men också studiedagar och andra informationsinsatser på hemmaplan. Macondo ses som ett utmärkt hjälpmedel för att skaffa

sig större kunskaper, få användbara tips och att leda intresserade elever vidare.

Här ett urval kommentarer från punkterna 1c (skulle du vilja ge världslitteraturen större utrymme), 2b (önskemål/behov av inspiration och vidareutbildning) och 5 (webbsidan macondo.se och dess användbarhet för lärare, bibliotekariéer och elever):

Jag brinner verkligen för detta. Har jobbat i Afrika i sex år. Det måste finnas ett intresse från mina elever också, man kommer långt med entusiasm, men det räcker inte hela vägen. Ja, jag skulle vilja läsa texter från elevernas respektive hemländer, men texterna får inte vara för svåra. Eleverna måste få inse att världen inte tar slut vid Europas gränser.

Ge oss texter (dikter/noveller/ ev korta romaner) i billiga utgåvor à la Alla tiders klassiker Vore intressant med ungdomsböcker från olika delar av världen, en serie kanske.

Pocketvarianter...

Om vidareutbildning:

Ja, tillsammans med lärare. Lärarna måste vilja jobba mer med området. Sidaseminarier var bra (många röster). Visst behövs det mer. Undervisningstips, lästips, läromedelstips, allmän inspiration. Svårt att få folk med på fortbildning (tids- och intressebrist). Vill gärna komma på studiebesök till Barnängens världsbibliotek, tex kombinerat med studiedag med författare. Behöver också tid att läsa själv

Om macondo:

Kan användas till fördjupningsarbete, inspiration till projektarbeten om världslitteraturen, vidareutbildning av mig själv(lärare) och eleverna. Ulandskunskap, temaarbeten. Orientera sig, söka ny litteratur. Få tips om kurser och seminarier. Absolut bra, det som synliggörs nu är till stor hjälp för framtiden

Bra i referensarbete, informationssökning. Har lagt upp en länk från skolans hemsida. Skulle vara kul om just barndelen kunde utvidgas. Mycket användbar på gymnasiet när det gäller litteraturarbeten. Tips om lämpliga böcker för läsning och inköp. Mycket användbar!

Världslitteraturens närvaro är en viktig del av **skolans internationalisering** återkommer man till.

Ur läroplanen :

Ett internationellt perspektiv i undervisningen är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang, för att skapa internationell solidaritet och för att förbereda eleverna för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations och kulturgränser.

Idag, har en sjättedel av alla barn och ungdomar – från förskolan och uppåt en flerspråkig och mångkulturell bakgrund. Många skolor etablerar kontakter och utbyten med andra länder, anordnar temaveckor mm. Här finns verkligen ett naturligt utrymme för världslitteraturen som skulle kunna uppmärksammas mer.

Ett internationellt perspektiv i undervisningen kräver samråd och samplanering. I en del skolor ingår bibliotekarién i ett arbetslag och deltar i ämneskonferenser. Detta borde vara eftersträvarvärt.

En lärare kommenterar att världslitteraturen knappast haft någon plats i lärarutbildningen heller. Det är naturligtvis ett viktigt påpekande och det vore intressant att närmare undersöka hur världslitteraturen tas upp i lärarutbildningen och även i bibliotekariéutbildningen.

Under våren 2004 anordnar Mediateket, Biblioteksenheten för Stockholms skolbibliotek en kurs för skolbibliotekarier *En större värld av berättelser* med särskild inriktning på "de varma ländernas litteratur"

8. Sammanfattning och förslag

Enkäterna, intervjuerna och undersökningarna ger naturligtvis inget entydigt svar på frågan om världslitteraturens ställning i den svenska gymnasieskolan, och vad som kan göras för att skapa större intresse och större utrymme.

Men några allmänna reflexioner kan göras. För det första är det tydligt att efterfrågan på världslitteratur för undervisningen är genomgående svag. Förklaringen är trefaldig: brist på tid, eftersom svenskundervisningen redan är hårt komprimerad, brist på konkreta råd och anvisningar i läroplanen och brist på intresse, som i sin tur beror på bristande kunskap. För det andra är lärarna och bibliotekarierna samstämmiga i sina önskemål om vidareutbildning, information och inspiration inom området. Kunnigare lärare och bibliotekarier skapar engagerade förmedlare, och många är övertygade om att elevernas intresse kan väckas. För det tredje noterar vi med glädje att en stor majoritet känner till webbsidan www.macondo.nu och ser många möjligheter till ökad användning av sidan i såväl biblioteksarbete som i projekt- och temaorienterad undervisning.

Slutligen vill vi understryka att tillgängligheten är A och O när det gäller att öka intresset för världslitteraturen inom skolan. Det måste gå att få tag i böckerna, det måste finnas många och enkla texter, både nutida och klassiska, gärna i antologiform och gärna i pocket.

Den satsning på en digital backlist med ett antal moderna klassiker som börjar ta form inom Macondoprojektet är ett steg i rätt riktning. Men det räcker inte, alla goda krafter måste samverka för att få till stånd en bättre tingens ordning. Det behövs många fler inspirerande seminarier och kurser, det behövs entusiastiska förmedlare ute i skolorna, det behövs en ökad utgivning, fler översättningar och stöd åt satsningar på attraktiva och spännande antologier.

Ett första steg kunde vara att Kulturrådet och Myndigheten för skolutveckling tog initiativ till en idékonferens, till vilken alla tänkbara aktörer inbjöds och som kunde bli startskottet för en "nationell handlingsplan" för världslitteraturens plats i den svenska skolan.

Bilagor

1. Enkäter
 2. Lista över den geografiska spridningen
 3. Litteraturtipshäftet Heta böcker
-

Stockholm dag som ovan
Med vänlig hälsning

För Barnängens världsbibliotek

Sven Hallonsten
bibliotekarie

Maria Bergstrand
bibliotekarie

Bilaga 1

Stockholm i januari 2004

Svensklärare och
skolbibliotekarier

VÄRLDSLITTERATUREN I SKOLAN - en enkät

Barnängens världsbibliotek har av Statens kulturråd fått i uppdrag att inventera skolornas utrymme för, behov av, önskemål om och tillgång till världslitteraturen, dvs. den till svenska översatta skönlitteraturen från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika.

Vi skulle därför bli glada om ni ville ägna en stund åt att besvara bifogade enkla **enkät**, och ännu gladare om ni fyller på med kommentarer, funderingar, förslag och önskemål.

Tacksamma om ni svarar per e-post eller vanlig post senast den 2 februari 2004.

På förhand stort tack för hjälpen

Med vänlig hälsning

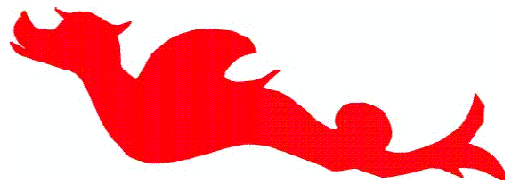
För Barnängens världsbibliotek

Sven Hallonsten
bibliotekarie

PS. Anledningen till att vi ber just er att svara på enkäten, är ert deltagande i förra årets seminarier ”De varma ländernas litteratur” respektive ”Med andra ord”. Genom arrangörerna har vi fått tillgång till era epost-adresser. Hoppas det är ok?

Enkäten finns i två versioner, en för svensklärare och en för skolbibliotekarier.

Barnängens världsbibliotek
Solidaritetsrörelsens hus
Tegelviksgatan 40
08-642 87 22

BARNÄNGENS VÄRLDSBIBLIOTEK

www.solidaritetshuset.nu

bvb@solidaritetshuset.nu

Enkät om världslitteraturen i skolan -Svensklärare

Ge helst kommentarer och exempel under frågorna. Fortsätt gärna på baksidan.

OBS I enkäten används begreppet världslitteratur helt enkelt för skönlitteratur från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika

1a Vilket utrymme har världslitteraturen (enligt definitionen ovan) i din undervisning?

- Inget
- Tas upp ytligt inom kursen
- Tas upp som fördjupning inom kursen.....

1b Har du använt världslitteraturen inom ämnesöverskridande kurser

- Nej
- Ja, på följande sätt:

1c Skulle du vilja ge världslitteraturen större utrymme? Varför/Varför inte?

- Nej
- Ja

2a Har du tillgång till läromedel, hjälpmedel, referensmedia mm för planering av undervisning i världslitteratur?

- Bristfälligt. Jag saknar:**
- Ja, tillräckligt. Nämligen:**

2b Har du önskemål/behov av inspiration och vidareutbildning i ämnet.

- Nej
- Ja

3a Hur upplever du tillgången till klassiker från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika i skolbiblioteket? (t.ex. av Gabriel Garcíá Márquez, Chinua Achebe m.fl.)

- Bristfällig**
- Tillräcklig**
- God**

3b Hur upplever du tillgången till ny litteratur (publicerad senaste 10 åren) från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika i skolbiblioteket?

- Bristfällig**
- Tillräcklig**
- God**

4 Hur upplever du intresset från elevernas sida för världslitteraturen?

5 Känner du till webbsidan www.macondo.nu? Är den användbar för gymnasielärare/elever?

- Känner inte till den**
- Passar inte, eftersom..**
- Kan tänka mej använda den till.....**

Enkät om världslitteraturen i skolan -Bibliotekarier

Ge helst kommentarer och exempel under frågorna. Fortsätt gärna på baksidan.

OBS I enkäten används begreppet världslitteratur helt enkelt för skönlitteratur från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika

1a Vilken efterfrågan har världslitteraturen (enligt definitionen ovan) för undervisningen?

- Ingen
- Liten, - för kursen
- Stor, - tas upp som fördjupning inom kursen.....

1b Har man efterfrågat världslitteraturen för ämnesöverskridande kurser?

- Nej
- Ja, på följande sätt:

2a Finns i Biblioteket tillgång till läromedel, hjälpmedel, referensmedia mm för planering av undervisning i världslitteratur?

- Bristfälligt. Jag saknar:
- Ja, tillräckligt. Nämligen:

2b Har du önskemål/behov av inspiration och vidareutbildning i ämnet.

- Nej
- Ja

3a Hur upplever du tillgången till klassiker från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika i skolbiblioteket? (t.ex. av Gabriel Garcíá Márquez, Chinua Achebe m.fl.)

- Bristfällig
- Tillräcklig
- God

3b Hur upplever du tillgången till ny litteratur (publicerad senaste 10 åren) från Afrika, Arabvärlden, Asien och Latinamerika i skolbiblioteket?

- Bristfällig
- Tillräcklig
- God

4. Hur upplever du intresset från elevernas sida för världslitteraturen?

5. Känner du till webbsidan www.macondo.nu? Är den användbar för bibliotekarie/gymnasielärare/elever?

- Känner inte till den
- Passar inte, eftersom..
- Kan tänka mej använda den till.....

Bilaga 2
Enkät om världslitteraturen i skolan
Lista över den geografiska spridningen

SVENSKLÄRARE/ SKOLOR

Arboga
Danderyd
Eskilstuna
Fagersta
Falkenberg
Gagnef (mockfjärd)
Göteborg
Huddinge
Kalmar
Kinna (Marks kommun)
Linköping
Lysekil
Nacka
Norrtälje
Runö folkhögskola
Rättvik
Rönninge
Salem
Stockholm 3
Södertälje
Uppsala 3
Vadstena
Varberg
Vänersborg
Västerås
Ydre kommun
Ånge
Örebro
Årsta ?
Oidentifierade 2

SKOLBIBLIOTEKARIER /ANDRA
BIBLIOTEK

Arboga - Vasagymnasiet
Enköpings bibliotek
Falkenbergs bibliotek
Hallstahammar - Kantzowska gymnasiet
Hultsfred - Stålhagskolans bibl.
Kalmar - Stagneliuskolans bibl
Kristianstad - Christian IV:s gymnasium
Lerum - gymnasiebibl
Lidköpings gymnasium
Lysekils gymnasium
Malmö - någon skolas bibl.
Motala - Platenskolans bibl.
Mönsterås - gymnasiebibliotek
Nybro - Åkrahälla gymnasium
- Lars Kaggskolans bibl
Söderhamns gymnasium
Tumba gymnasium
Upplands Bro gymnasiebibl.
Uppsala - Lundellska skolan
- Naturbruksgymnasium (Jällaskolan)
Vallentuna - skolbibl
Varberg - Pederskrivares skolas bibl
Varbergs folkbibliotek
Vilhelmina - Malgomajskolans bibl.
Vimmerby gymnasium
Västra Frölunda - skolbibl.central
Ånge - Bobergsskolans bibl.
Örebro - Kavelbrogymnasiet
Östhammar - stadsbiblioteket

